

Bartosz Kurowski*

Działalność Państwa Islamskiego podczas wojny domowej w Syrii oraz w czasach pandemii COVID-19

Abstrakt

Celem artykułu jest analiza dwóch najbardziej niestabilnych okresów w Syrii – zarówno w kontekście politycznym, jak i społecznym – w XXI w. Nacisk został położony na przedstawienie problemu w perspektywie działalności terrorystycznej Państwa Islamskiego. W związku z tym pierwsza część dotyczy początków funkcjonowania ISI (Islamic State of Iraq) w Syrii po 2011 r. (co było jednocześnie tłem krwawych wydarzeń politycznych związanych z wojną domową), natomiast druga część jest analizą tła politycznego w Syrii w okresie pandemii COVID-19, kiedy to Państwo Islamskie zaczęło ponownie odgrywać kluczową rolę jako istotne zagrożenie dla rządu Baszszara al-Asada. Tym samym niezbędne było przede wszystkim wskazanie zmian, celów i taktyki działania dżihadystów w latach 2020–2022 w porównaniu z ich najbardziej intensywnym okresem działalności w Syrii w okresie wojny domowej (lata 2011–2014).

Słowa kluczowe: Państwo Islamskie, Syria, pandemia, COVID-19, wojna domowa.

The activities of the Islamic State during the civil war in Syria and during the pandemic COVID-19

Abstract

The aim of this article is to analyze the two most volatile periods in Syria – both in the political and social context – in the 21st century. The priority was placed on presenting the problem in the perspective of the terrorist activities of the Islamic State. Therefore, the

* Student stosunków międzynarodowych II stopnia na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politologicznych Uniwersytetu Łódzkiego.

first period corresponds to the beginnings of the ISI (Islamic State of Iraq) in Syria after 2011 (which was also the background to the bloody political events related to the civil war), while the second part is an analysis of the political background in Syria during the pandemic COVID-19, when Islamic State was once again playing a key role as a significant threat to the Bashar al-Assad government. Thus, it was necessary, above all, to indicate the changes, goals and tactics of the jihadists in the years 2020–2022 in comparison with their most intense period of activity in Syria during the civil war (2011–2014).

Keywords: Islamic State, Syria, pandemic, COVID-19, civil war.

Wstęp

27 czerwca 2014 r. podczas ramadanu w Wielkim Meczezie w Mosulu Abu Bakr al-Baghdadi ogłosił oficjalne powstanie Państwa Islamskiego, a sam siebie określił jego przywódcą. To właśnie tę datę uznaje się za oficjalny początek funkcjonowania samowznieszonego kalifatu. Dla większości zachodnich społeczeństw powołanie kalifa nie było niczym istotnym, jednak z perspektywy historycznej fakt ten odgrywał kluczową rolę dla rdzennej ludności Bliskiego Wschodu. IS (*Islamic State*) kontrolowało już wtedy bowiem znaczny obszar północno-wschodniego Iraku, a także wschodnie regiony Syrii, co w rezultacie pozwoliło dżihadystom na powołanie pierwszego kalifatu od upadku Imperium Otomańskiego, a więc trzeciej dekady XX w.¹ Tym samym w poniższej pracy konieczne jest wskazanie krwawych realiów politycznych wojny domowej w Syrii, a także jej przyczyn i skutków, które stworzyły idealne podstawy dla rozwoju i działalności Państwa Islamskiego na terenach historycznego Lewantu (jest to obszar znajdujący się pomiędzy Morzem Śródziemnym, łańcuchem górskim Taurus, Mezopotamią i Morzem Czerwonym, który leży na terenach dzisiejszej Syrii, Palestyny, Jordanii, Libanu i Izraela). ISI (*Islamic State of Iraq*) korzystając z chaosu i niestabilnej sytuacji politycznej w Syrii, w bardzo szybkim czasie zdołał stworzyć z początku niepozorną komórkę, będącą formacją Państwa Islamskiego w Syrii – Dżabhat an-Nusra – która poprzez inteligentne manewrowanie w politycznej wojnie syryjskiej stworzyła narrację walki wyzwolicieli (dżihadystów) z reżimem prezydenta Baszszara al-Asada, by ostatecznie stać się najgroźniejszą opozycją w regionie i dać podstawy do powołania Państwa Islamskiego w Iraku i Syrii.

Głównym problemem badawczym, który został podjęty w artykule, jest porównanie wpływu działalności Państwa Islamskiego na sytuację polityczną w Syrii w dwóch najbardziej niestabilnych okresach od momentu dojścia

¹ *Państwo Islamskie (ISIS). Historia powstania i taktyka działania*, red. K. Danielewicz, Oświęcim 2019, s. 47–48.

do władzy prezydenta Baszszara al-Asada w 2000 r. W związku z powyższym ramy czasowe przyjęte w pierwszej części pracy to lata 2011–2014, a więc złoty czas działalności terrorystycznej ISI w Syrii i jego znaczący wpływ na wydarzenia związane z wybuchem wojny domowej. Natomiast drugi okres to lata 2020–2022. W tym kontekście autor stara się wskazać skutki pandemii koronawirusa w Syrii, szczególnie uwzględniając tło polityczne, a także odpowiadając na pytania, jak wyglądała działalność Państwa Islamskiego w dobie kryzysu pandemii COVID-19 i czy w istotny sposób przyczyniła się ona do zmiany celów i taktyki działania dżihadystów w porównaniu z latami 2011–2014.

Artykuł został podzielony na cztery części. Pierwszą z nich stanowi analiza historyczna, w której autor wyjaśnia przyczyny i skutki wybuchu wojny domowej w Syrii, podkreślając jednocześnie bardzo istotną rolę prezydenta Baszszara al-Asada i jego polityki dla wspomnianego konfliktu. Druga część opisuje genezę działalności Państwa Islamskiego w Syrii w latach 2011–2014, przy jednoczesnym wyróżnieniu taktyki działania i roli, jaką odegrali dżihadysty, stając się największą opozycją dla rządu Baszszara al-Asada w trakcie trwania wojny domowej. Część trzecia koncentruje się na analizie przyczyn osłabienia pozycji ISI w 2014 r., a także wskazaniu skutków, jakie dla polityki syryjskich władz przyniósł konflikt między jej liderami. W czwartej i ostatniej części autor rozpatruje skutki pandemii COVID-19 w Syrii w latach 2020–2022, jednocześnie analizując wpływ, jaki wywarła ona na sytuację polityczną, a także sposób, w jaki kryzys spowodowany pandemią przyczynił się do eskalacji działań i zmiany taktyki dżihadystów.

W pracy została zastosowana metoda historyczna, pozwalająca wskazać genezę, przyczyny, a ostatecznie i skutki działalności Państwa Islamskiego w Syrii, a także podkreślić jego znaczenie dla późniejszych zmian politycznych, które zaszły po 2013 r. Jednocześnie, z perspektywy instytucjonalizmu historycznego, konieczne stało się krótkie przedstawienie bezpośrednich przyczyn wybuchu wojny domowej w Syrii, a także wcześniejszej działalności ISI w Iraku. Praca opiera się przede wszystkim na analizie treści źródeł dotyczących zagadnienia oraz literatury przedmiotu, na podstawie których można stwierdzić, iż krwawa działalność Państwa Islamskiego doprowadziła syryjską opozycję do potępienia przypadków pogwałcenia praw człowieka takich jak porwania czy morderstwa, a co za tym idzie – zgody na przestrzeganie prawa międzynarodowego i walkę z dżihadystami. Ponieważ sytuacja polityczna w Syrii w dobie pandemii COVID-19 jest zjawiskiem stosunkowo nowym, w tej części pracy skupiłem się przede wszystkim na analizie publikacji prasowych, a także raportów rządowych.

Ponadto w artykule celowo pominąłem wątek kryzysu migracyjnego z 2015 r., który był następstwem syryjskiej wojny domowej, ponieważ uważam,

iż zagadnienie uchodźców syryjskich jest na tyle obszernym i złożonym tematem, że zasługuje na osobną i szczegółową analizę. Tym samym problem ten został jedynie zasygnalizowany w podsumowaniu, aby wskazać na inne – nie mniej znaczące niż działalność terrorystyczna – przeciwności, z jakimi w wyniku wojny domowej musiało zmierzyć się społeczeństwo syryjskie.

Przyczyny wybuchu i realia wojny domowej w Syrii

Aby w pełni zobrazować realia, w jakich Państwo Islamskie rozbudowywało swoją komórkę terrorystyczną w Syrii, niezbędne jest opisanie struktury historycznej i kulturowej, które miały istotny wpływ na wybuch wojny domowej, a w konsekwencji zdobycie wschodnich granic Syrii przez ISI.

Jedną z przyczyn narastających napięć społecznych były wieloletnie konflikty klanowe. Już od początku lat 70. XX w. władzę autorytarną w państwie sprawował Hafiz al-Asad, a w 2000 r. urząd po nim przejął jego syn i obecny prezydent Baszszar al-Asad². Istotny jest fakt, iż al-Asadowie byli alawitami, a więc przedstawicielami mniejszości religijnej wywodzącej się z islamu szyickiego. W ten sposób nad krajem, którego mieszkańcy byli w 65% sunnitami, 9% Kurdami, 10% chrześcijanami i 3% arabskimi druzami, rządy sprawowali alawici (szyici), których w Syrii było zaledwie 12%³. Taka sytuacja powodowała, iż większość kluczowych stanowisk państwowych w takich obszarach jak polityka, służby bezpieczeństwa czy wojsko obsadzona była przez szyitów, co doprowadzało do ciągłych napięć na tle religijnym i kulturowym. Mimo wszystko silne i autorytarne rządy początkowo Hafiza, a następnie Baszszara al-Asada potrafiły utrzymać w miarę stabilną sytuację w państwie, a nawet przy jego granicach, kiedy w latach 90. swoją obecność coraz wyraźniej zaznaczało Państwo Islamskie powstające w sąsiednim Iraku⁴.

Sytuacja zaczęła się zmieniać w 2003 r., kiedy wybuchła druga wojna w Zatoce Perskiej, a siły amerykańskie próbowały obalić rządy Saddama Husajna – m.in. za jego rzekome koneksje z terrorystami⁵. Pojawienie się Amerykanów w regionie było dużym zagrożeniem dla autorytarnych rządów Baszszara al-Asada, dlatego też jako pewnego rodzaju zabezpieczenie prezydent przyjął

² E. Zisser, *Hafiz Al-Asad discovers Islam*, „Middle East Quarterly”, 1 marca 1999, <https://www.meforum.org/465/hafiz-al-asad-discovers-islam> (dostęp: 17.08.2022).

³ A. Bari Atwan, *Islamic State: The Digital Caliphate*, Oakland 2015, s. 80, <https://doi.org/10.1525/9780520964037>

⁴ *Państwo Islamskie...*, s. 50.

⁵ Tamże, s. 20.

taktykę, która opierała się na cichym przyzwoleniu, aby na terenie Syrii prowadzono szkolenia zbrojne dla ochotników. Ci następnie wyjeżdżali do Iraku walczyć przeciwko wojskom amerykańskim – nierzadko dołączając tym samym do ISI (paradoksalnie to m.in. ci sami dżihadyści, których al-Asad pozwalał szkolić w Syrii, będą później prowadzili z nim wojnę już jako członkowie Dżabhat an-Nusra)⁶. Według raportu gen. Husseina Alego Kamala z irackiego MSW innym przykładem bliższych kontaktów Baszszara al-Asada z dżihadystami było przeprowadzenie zamachu terrorystycznego na Ministerstwo Finansów i Ministerstwo Spraw Zagranicznych w Bagdadzie 19 sierpnia 2009 r., w efekcie którego zginęło 101 osób. Według gen. Kamala odpowiedzialni za atak byli wysoko postawieni politycy syryjskiej partii Baas (której głównym liderem był sam Baszszar al-Asad) i przywódcy Al-Ka'idy – która wówczas jeszcze ściśle współpracowała z ISI⁷. Rząd Syrii nigdy nie przyznał się do współpracy z grupami terrorystycznymi, jednak już wtedy jasne stało się, że prezydent Baszszar al-Asad jest w stanie podjąć wszelkie działania – takie jak kontakty z dżihadystami – tylko po to, aby utrzymać się przy władzy i nie doprowadzić do nasilenia amerykańskich wpływów w regionie⁸.

Ostatecznie dniem, który, jak się dzisiaj okazuje, miał zmienić sytuację polityczną i społeczną w Syrii na kolejne 11 lat, był 15 marca 2011 r., kiedy w Damaszku rozpoczęły się pierwsze demonstracje, podczas których protestujący żądali uwolnienia więźniów politycznych oraz przeprowadzenia reform gospodarczych, mających poprawić sytuację bytową biedniejszej warstwy społeczeństwa – a więc zdecydowanej większości. Był to bowiem okres, w którym Syria zmagala się z przedłużającą się suszą, ludzie nie mieli co jeść, a z sąsiedniego Iraku nieprzerwanie przybywali nowi imigranci w związku z wciąż toczącą się wojną. Prezydent, aby poprawić sytuację obywateli, zamierzał przeprowadzić reformę gospodarczą, jednak nie obejmowała ona opozycji, co oznaczało, że w jej efekcie miała się wzbogacić tylko niewielka część społeczeństwa⁹. Kiedy ludzie wyszli na ulice, Baszszar al-Asad od razu chciał zaznaczyć swoją pozycję, w związku z czym do tłumienia protestów wykorzystywane było wojsko i służby specjalne, które nie stroniły od stosowania tortur, takich jak bicie metalowymi prętami, elektrowstrząsy czy oblewanie kwasem, a wielu więźniów

⁶ M. Weiss, H. Hassan, *ISIS: Inside the Army of Terror (Updated Edition)*, New York 2016, s. 250–254.

⁷ M. Chulov, *Isis: the inside story*, „The Guardian”, 11 grudnia 2014, <http://www.theguardian.com/world/2014/dec/11/-sp-isis-the-inside-story> (dostęp: 17.08.2022).

⁸ *Państwo Islamskie...*, s. 51.

⁹ M. Kałaska, *Przyczyny i skutki wojny w Syrii*, Zintegrowana Platforma Edukacyjna Ministerstwa Edukacji i Nauki 2020, <https://zpe.gov.pl/a/przeczytaj/D1DbFwsSR> (dostęp: 17.08.2022).

bez względu na płeć czy wiek zostało zgwałconych¹⁰. Kres całej sytuacji chcieli położyć Amerykanie, szkoląc i dofinansowując grupy opozycyjne, które miały walczyć z reżimem al-Asada, jednak cała kampania zakończyła się porażką. Za klęskę Amerykanów pośrednio odpowiadały władze Iranu, które umożliwiły wyszkolenie 70 tys. żołnierzy syryjskiego reżimu, a także wsparły rząd syryjski kwotą 3,6 mld USD¹¹. Finalnie wojska amerykańskie straciły swoje wpływy w Syrii, kiedy 23 sierpnia 2013 r. prezydent Baszszar al-Asad wydał polecenie przeprowadzenia ataku chemicznego w Ghucie niedaleko Damaszku, w wyniku którego ucierpiała spora część mieszkańców tamtego regionu¹². W odpowiedzi na atak Stany Zjednoczone nie przeprowadziły żadnej interwencji zbrojnej, w związku z czym straciły wszelkie zaufanie społeczności syryjskiej¹³. Ostatecznie działaniem, które w dużej mierze pozwoliło na rozwój Państwa Islamskiego w Syrii, była amnestia udzielona części więźniów przez Baszszara al-Asada 31 maja 2011 r., a więc dwa miesiące po rozpoczęciu pierwszych demonstracji. Początkowo reżim syryjski głosił, jakoby z więzień mieli być uwalniani jedynie więźniowie polityczni – zgodnie z postulatami demonstrantów – szybko okazało się jednak, jaka idea w rzeczywistości przyświecała prezydentowi Syrii¹⁴. Wraz z nasilaniem się demonstracji rosła chęć Baszszara al-Asada, aby za wszelką cenę poprawić swój wizerunek zarówno w kraju, jak i na arenie międzynarodowej. Szczególnie dążył on do oczyszczenia się z zarzutów dotyczących jego współpracy z terrorystami w trakcie drugiej wojny w Zatoce Perskiej i w latach 2007–2009, kiedy był wiązany z licznymi atakami terrorystycznymi w Iraku. W tym celu reżim Asada obrał taktykę, dzięki której Syria miała być postrzegana przez opinię publiczną jako ofiara światowego terroryzmu, a nie jego sojusznik¹⁵. Dlatego też na mocy amnestii z maja 2011 r. ze wszystkich więzień w Syrii wypuszczeni zostali nie tylko więźniowie polityczni, ale przede wszystkim członkowie grup ekstremistycznych. Baszszar al-Asad, aby pokazać, że walczy ze światowym terroryzmem, musiał najpierw stworzyć sobie wroga, co w bardzo szybkim czasie przyniosło tysiące ofiar. Większość dżihadystów wyjechała do Iraku zaraz po wyjściu z więzień, wstę-

¹⁰ M. Weiss, H. Hassan, dz. cyt., s. 260.

¹¹ *Państwo Islamskie...*, s. 53.

¹² *Broń chemiczna w syryjskiej wojnie domowej 2011–2018*, red. M. Szybalski, „Biuletyn Centrum Szkolenia OPBMR”, 23 kwietnia 2018, nr 2, https://www.wojsko-polskie.pl/aszwj/u/d6/e3/d6e3ef24-21ee-4e15-a671-e777dbac7ba1/biuletyn_csopbmr_2018_2.pdf (dostęp: 17.08.2022).

¹³ *Państwo Islamskie...*, s. 53.

¹⁴ C.R. Lister, *The Syrian Jihad: Al-Qaeda, the Islamic State and the Evolution of an Insurgency*, New York 2015, s. 51–55.

¹⁵ *Państwo Islamskie...*, s. 50–51.

pując tym samym w szeregi ISI, pozostali zdecydowali się zostać w Syrii, a więc zrobili dokładnie to, czego oczekiwał prezydent – zostali główną opozycją dla ówczesnego reżimu politycznego¹⁶.

Oprócz tego istniały potwierdzone raporty, iż rząd syryjski nie tylko wypuścił na wolność tysiące najbardziej zradikalizowanych więźniów w kraju, ale także zapewnił terrorystom pewne przygotowanie logistyczne i organizacyjne, w tym wyposażał ich w broń. Taka taktyka mogła wydawać się irracjonalna, a nawet szalona, jednak reżim uważał, że uwolnienie najbardziej zagorzałych ekstremistów przyniesie więcej korzyści niż strat. Co istotne, członkowie ISI byli to przede wszystkim sunnici, którzy nienawidzili szytów, a więc również alawitów – wystarczyło dać im broń, a oczywiste było, że niemal natychmiast staną się najgroźniejszą opozycją. Tym samym Baszszar al-Asad w bardzo łatwy sposób mógłby pokazać, iż Syria nie tylko nie wspiera terroryzmu, lecz także nieprzerwanie się z nim zmagają¹⁷. Ponadto prezydent uważał, że ponieważ to on decyduje o tym, ile broni i jak duże wsparcie logistyczne zapewni terrorystom, staną się oni marionetkami w jego rękach. Będą w pewnym stopniu sterowalni i to rząd będzie stanowił o tym, jak silną opozycją staną się w rzeczywistości. Baszszar al-Asad nie zdawał sobie jednak sprawy z tego, z jak dużym zagrożeniem przyszło mu walczyć, a przede wszystkim zapomniał, że zdecydowana większość dżihadystów, którzy opuścili więzienia, wyjechała do Iraku, aby wstąpić w szeregi Państwa Islamskiego.

Powstanie i działalność Dżabhat an-Nusra

Kiedy w sierpniu 2011 r. wojna domowa w Syrii nabierała rozpędu, a reżim zajęty był tłumieniem protestów i walką z opozycją, do Damaszku przybyło z Iraku pierwszych ośmiu dżihadystów wysłanych z rozkazu samego Abu Bakra al-Baghdadiego – głównego przywódcy Państwa Islamskiego w Iraku. Jednym z nowo przybyłych był Abu Muhammad al-Dżaulani, który od początku 2002 r. walczył w szeregach ISI na północy Iraku, by w 2010 r. zostać szefem operacji w Mosulu, a następnie trafić do więzienia w Syrii¹⁸. Al-Dżaulani skorzystał na amnestii ogłoszonej przez rząd Baszszara al-Asada w maju 2011 r. i od razu wyjechał do Iraku, ale tylko po to, aby powrócić do Syrii po trzech miesiącach i stać się założycielem największej siły opozycyjnej dla ówczesnego reżimu, jaką miała być organizacja o nazwie Dżabhat an-Nusra¹⁹. Początkowo

¹⁶ C.R. Lister, dz. cyt., s. 51–55.

¹⁷ *Państwo Islamskie...*, s. 53.

¹⁸ A. Bari Atwan, dz. cyt., s. 85–86.

¹⁹ *Państwo Islamskie...*, s. 54.

organizacja kształtowała się „w podziemiu”, gromadząc wsparcie logistyczne, a także zdobywając pierwszych zwolenników. Jej siedziba, w której odbywały się spotkania i narady, znajdowała się najprawdopodobniej na peryferiach Damaszku w okolicach miasta Homs. Dżabhat an-Nusra działała w tajemnicy aż do stycznia 2012 r., kiedy w mediach pojawił się kilkunastominutowy film pt. *For the People of Syria from the Mujahidin of Syria in Fields of Jihad*. Na wideo przedstawiony był Abu Muhammad al-Dżaulani, który oficjalnie ogłosił powstanie organizacji Dżabhat an-Nusra w Syrii, nazywając siebie jednocześnie jej liderem i wypowiadając wojnę reżimowi Baszszara al-Asada. Twierdził przy tym, że zaraz po obaleniu rządów alawity na terenie dawnego Lewantu zostanie wprowadzone prawo szariatu²⁰.

Na pierwsze działania ze strony dżihadystów nie trzeba było długo czekać, ponieważ już 6 stycznia 2012 r. Dżabhat an-Nusra przeprowadziła pierwszy atak terrorystyczny w Damaszku, a kolejny już sześć dni później w Aleppo przy użyciu samochodu pułapki (VBIED) – oba ataki skierowane były przeciwko siłom bezpieczeństwa²¹. Było to o tyle istotne, iż organizacja chciała być postrzegana przede wszystkim jako największa opozycja dla reżimu syryjskiego. Mimo iż Nusra była swego rodzaju „odnogą” ISI w Syrii, to jej sposób działania znacznie różnił się od tego, który był stosowany w Iraku. Al-Dżaulani zdawał sobie sprawę z trudnej sytuacji w kraju z powodu trwającej wojny domowej, dlatego też dążył do zdobycia jak największej rzeszy zwolenników pod hasłami walki z reżimem. Chciał, aby Nusra była organizacją lokalną łączącą wszystkie ruchy opozycji, by następnie przejąć władzę i stopniowo wprowadzić prawo szariatu²². Organizacja bardzo dobrze wykorzystywała chaos, jaki panował w kraju, jednak mimo to wystrzegła się ataków na mniejszości religijne czy miejsca publiczne – o ile Państwo Islamskie w Iraku często sprawowało rządy z wykorzystaniem terroru i zastraszania mieszkańców, pacyfikując przy tym ludność szyicką, o tyle al-Dżaulani chciał raczej unikać zabijania cywilów czy publicznych egzekucji. Uważał, że ataki na miejsca kultu lub mniejszości religijne mogą znacznie zmniejszać poparcie dla organizacji ze strony obywateli syryjskich²³. W tym miejscu należy podkreślić, iż w 2012 r. Al-Ka’ida wciąż ściśle współpracowała z ISI, co niekoniecznie miało dobry wpływ na wizerunek Nusry w Syrii. Al-Ka’ida była przedstawiana w mediach jako krwawa i bezduszna organizacja terrorystyczna i także przez ten pryzmat patrzono na opozycję Baszszara al-Asada²⁴. Aby temu zapobiec,

²⁰ C.R. Lister, dz. cyt., s. 57–60.

²¹ Tamże, s. 63–65.

²² *Państwo Islamskie...*, s. 55.

²³ C.R. Lister, dz. cyt., s. 66–67.

²⁴ *Państwo Islamskie...*, s. 55.

jeden z głównych liderów Al-Ka'idy i prawa ręka Usamy ibn Ladina – Ajman az-Zawahiri wydał w lutym 2012 r. dwa oświadczenia, które zostały opublikowane w mediach, a w których podkreślał szlachetne intencje Dżabhat an-Nusry jako opozycji walczącej z reżimem syryjskim dla dobra całego społeczeństwa. Zawahiri apelował także do obywateli Turcji, Iraku, Jordanii i Libanu, aby przybyli do Syrii „na świętą wojnę” w celu wsparcia walczących „braci” z Nusry. Aby udowodnić słuszność swojego oświadczenia, lider Al-Ka'idy przedstawiał rządy Baszszara al-Asada jako nieludzkie i krwawe, skierowane przeciwko obywatelom muzułmańskim, i wskazywał na stosowanie tortur i prześladowań przez siły porządkowe²⁵. W efekcie przemówienia Zawahiriego do Syrii zaczęło zjeżdżać się coraz więcej nowych bojowników, którzy chętnie przyłączali się do Nusry i walki z reżimem. Kiedy jeszcze w sierpniu 2012 r. w organizacji znajdowało się ok. 200 osób, to w styczniu następnego roku al-Dżaulani miał pod swoimi rozkazami ok. 9000 bojowników pochodzących z takich państw jak Irak, Libia czy Turcja. Wówczas Nusra była już odpowiedzialna za przeprowadzenie ok. 600 ataków terrorystycznych w całej Syrii. Był to okres, w którym formacja posiadała stały dopływ środków finansowych i nowych sojuszników, a także kontrolowała trzy z pięciu przejść granicznych z Turcją²⁶. Taka sytuacja doprowadziła do tego, iż Dżabhat an-Nusra stała się najbardziej wpływową organizacją opozycyjną w Syrii, co wbrew założeniom doradców Baszszara al-Asada okazało się tragiczne w skutkach. Z jednej strony reżim musiał zwalczać narastające napięcia wśród społeczności syryjskiej, a z drugiej strony ich własna broń, jaką mieli być terroryści, obróciła się przeciwko nim ze zdwojoną siłą. Nikt nie przypuszczał jednak, że sytuacja rozwiąże się sama, i to w przeciągu niecałego roku.

Upadek Dżabhat an-Nusry i powołanie Państwa Islamskiego w Iraku i Syrii

Kiedy Dżabhat an-Nusra zaczęła rosnąć w siłę, stawiając skuteczny opór żołnierzom Asada, i zajmować coraz więcej terenów przygranicznych z Irakiem, przywódca ISI postanowił wykorzystać tę sytuację. W kwietniu 2013 r. Abu Bakr al-Baghdadi ogłosił oficjalne połączenie Nusry i ISI (*Islamic State of Iraq*), które razem miały tworzyć ISIL – *The Islamic State of Iraq and the Levant*. Baghdadi uważał, że syryjska komórka ISI poprzez ciągłe wsparcie z Iraku – zarówno finansowe, jak i logistyczne – stała się na tyle potężnym tworem, iż może

²⁵ M. Weiss, H. Hassan, dz. cyt., s. 184.

²⁶ *Państwo Islamskie...*, s. 55–56.

już zostać włączona w całość organizacji Państwa Islamskiego²⁷. Taka decyzja nie spodobała się Abu Muhammadowi al-Dżaulanemu, który uważał, że Baghdadi nie skonsultował z nim wcześniej tej kwestii. Ponadto zasady i ogólny zarys działań, jakimi kierowała się Nusra, dużo bardziej przypominały model prowadzenia dżihadu stosowany przez Al-Ka'idę. W związku z tym al-Dżaulani zaraz po odmowie zjednoczenia Nusry i ISI ogłosił swoją lojalność wobec az-Zawahiriego, który już wtedy był głównym liderem Al-Ka'idy.

W związku z tym większość bojowników zagranicznych z Iraku czy Libii, nie zgadzając się z decyzją al-Dżaulanego, opuściła szeregi Nusry i wstąpiła do ISIL. W tym miejscu należy podkreślić, iż al-Baghdadi nie uzna sprzeciwu lidera Nusry i obszar Lewantu będzie uważał za część ISI, określając od tej pory swoją organizację mianem ISIL²⁸. Az-Zawahiri, widząc podziały, jakie zaczęły tworzyć się wewnątrz struktur dżihadystycznych, a także słabnącą rolę syryjskiej organizacji, wezwał obu liderów do zachowania przyjaźni i wskazał, aby każdy z nich kontynuował na razie własne działania zgodnie z wcześniejszym podziałem, tj. Baghdadi w Iraku, a Dżaulani w Syrii. Al-Ka'ida wysłała nawet swojego „pełnomocnika” do Damaszku, aby ten zajmował się rozwiązywaniem spornych kwestii pomiędzy ISIL i Nusrą. Nie przyniosło to jednak żadnego efektu, ponieważ al-Baghdadi, aby pokazać swój sprzeciw wobec zignorowania jego decyzji o oficjalnym utworzeniu ISIL, 1 lutego 2014 r. rozkazał zabić przełożonego z Al-Ka'idy²⁹. Takie zachowanie było nie do przyjęcia przez az-Zawahiriego, ponieważ była to pierwsza sytuacja, kiedy któraś z grup terrorystycznych publicznie przeciwstawiła się Al-Ka'idzie, uważającej się za lidera wszystkich organizacji zaangażowanych globalnie w prowadzenie dżihadu. Aby jednak nie dopuścić do bezpośrednich starć między Nusrą, Al-Ka'idą i ISIL, az-Zawahiri ogłosił publicznie, iż jego organizacja zrywa wszystkie kontakty z ugrupowaniem al-Baghdadiego w Iraku. Rozpoczęła się wówczas medialna wymiana zdań, w której liderzy Al-Ka'idy i ISIL naprzemiennie obrzucali się oskarżeniami.

Al-Baghdadi twierdził, że ISIL było komórką Al-Ka'idy w Iraku jedynie do 2006 r. i nie musi w żaden sposób podlegać jej decyzjom. Az-Zawahiri w odpowiedzi podkreślał, iż zarówno al-Baghdadi, jak i jego poprzednik składali w 2006 r. przysięgę wierności Usamie ibn Ladinowi, czemu lider ISIL stanowczo zaprzeczał. Podkreślał również, że nigdy nie zaprzestanie prześladowań szyitów, jak zrobili to członkowie Nusry i Al-Ka'idy³⁰. W efekcie tak zaognionych

²⁷ A. Bari Atwan, dz. cyt., s. 122–123.

²⁸ M. Weiss, H. Hassan, dz. cyt., s. 185–186.

²⁹ *Państwo Islamskie...*, s. 56.

³⁰ C.R. Lister, dz. cyt., s. 145–50.

dyskusji wiosną 2014 r. na terenie Syrii rozgorzały krwawe starcia pomiędzy terrorystami, w których początkowo zwyciężały połączone siły wojsk al-Dżaulaniego i az-Zawahiriego, brutalnie tłumiąc wszelkie działania ISIL³¹. Taka sytuacja sprzyjała szczególnie polityce amerykańskiej. Amerykanie bowiem po wojnie w Iraku ponieśli tak duże straty, że nie chcieli angażować się po raz kolejny w zwalczanie terroryzmu na taką skalę, tym razem w Syrii. Korzystał na tym także reżim Baszszara al-Asada, który – zajęty wojną domową – przedstawiał sobie radzić z dżihadystami, którzy teraz zaczęli zwalczać się wzajemnie.

Ostatecznie konflikt pomiędzy frakcjami zaczął słabnąć latem 2014 r., kiedy ISIL zajęło Mosul, a Abu Bakr al-Baghdadi ogłosił całemu światu powołanie kalifatu. Na nagraniu z jego przemówienia w Great Mosque al-Nuri w Mosulu, które zostało opublikowane w sieci 29 czerwca 2014 r., al-Baghdadi stwierdził, iż od tej pory ISIL zostaje przemianowane na Państwo Islamskie (IS – Islamic State), którego granice sięgają od Aleppo w Syrii aż do Mosulu w Iraku³². W przemówieniu lider IS namawiał muzułmanów na całym świecie, aby przyłączyli się do kalifatu, a także zachęcał ich do globalnego dżihadu, twierdząc, że jest to obowiązkiem każdego prawdziwego muzułmanina, a sam islam nie jest religią pokoju, tylko wojny³³. Jest to istotne dla rozwoju sytuacji w Syrii, ponieważ Abu Bakr al-Baghdadi przybrał w tamtym momencie imię Ibrahim Ibn Awwad i nazwał się kalifem, a więc duchowym, politycznym i wojskowym przywódcą wszystkich muzułmanów. Z tą decyzją nie zgodzili się oczywiście liderzy innych ugrupowań dżihadystycznych z Al-Ka'ida i Nusrą na czele, którzy zgodnie twierdzili, że wyboru kalifa może dokonać jedynie cała społeczność muzułmańska³⁴. Mimo braku poparcia ze strony az-Zawahiriego i al-Dżaulaniego wielu bojowników walczących dla nich w Syrii poczuło się zobowiązanych względem al-Baghdadiego jako jedyne go słusznego przywódcy i zaczęło wstępować w szeregi nowo powstałego Państwa Islamskiego. W przeciągu zaledwie kilku miesięcy do IS dołączyło ok. 36 różnych ugrupowań terrorystycznych z takich państw jak Algieria, Pakistan, Maroko czy nawet Indonezja³⁵. Centrum sprawowania rządów Państwa Islamskiego w Syrii stała się Rakka, która została zajęta przez dżihadystów już w marcu 2013 r. Początkowo było to miejsce, z którego iraccy bojownicy kontaktowali się z syryjską Nusrą, kiedy jednak w kwietniu 2013 r. al-Dżaulani odrzucił propozycję al-Baghdadiego o zjednoczeniu obu

³¹ *Państwo Islamskie...*, s. 56.

³² P. Cockburn, *Państwo Islamskie*, Warszawa 2015, s. 18–19.

³³ *Państwo Islamskie...*, s. 48.

³⁴ P. Cockburn, dz. cyt., s. 18–19.

³⁵ *Państwo Islamskie...*, s. 56–57.

organizacji, Rakka stała się bazą zwolenników IS w Syrii. Tam też prowadzone były działania propagandowe przeciwko zwolennikom Dżabhat an-Nusry, a 9 kwietnia 2013 r. bojownicy IS, aby zaznaczyć swoją dominację w regionie, przeprowadzili publiczną egzekucję na głównym placu w mieście, w której zostało straconych trzech cywilów³⁶. Od momentu oficjalnego ogłoszenia powstania Państwa Islamskiego w czerwcu 2014 r. Abu Bakr al-Baghdadi stał się jedynym i niepodważalnym liderem dżihadystów w Iraku i Syrii, a więc także największą opozycją Baszszara al-Asada. Z doniesień byłych członków Dżabhat an-Nusry wynika, że reżim syryjski wcale nie starał się zwalczać terrorystów pod rządami al-Baghdadi, a w latach 2013–2014 siły porządkowe Syrii skupiały się przede wszystkim na pozostałych ugrupowaniach opozycyjnych. Podobnie ekstremiści z ramienia al-Baghdadi przeprowadzali ataki samobójcze jedynie na członkach Nusry i Al-Ka'idy³⁷. Sytuacja, w której opozycja zwalcza się sama, szczególnie sprzyjała polityce prezydenta Syrii, dążącego do utrzymania władzy za wszelką cenę. Była ona o tyle wysoka, że Baszszar al-Asad zmuszony był do ścisłej współpracy z IS. Według nieoficjalnych danych ok. 90% wszystkich nalotów przeprowadzonych przez armię syryjską było skierowanych na konkurencje al-Baghdadi, a więc przede wszystkim na bojowników Dżabhat an-Nusry i Al-Ka'idy³⁸. Ciekawy jest także fakt, iż przez kolejne lata reżim syryjski cały czas starał się zachować twarz i od czasu do czasu przeprowadzał „naloty” na cele ISIL. Między innymi w czerwcu 2014 r. Baszszar al-Asad wydał polecenie zniszczenia głównej siedziby Państwa Islamskiego w Rakce, jednak, jak się później okazało, nastąpiło to dopiero po ewakuacji kwatery przez dżihadystów³⁹.

Sytuacja polityczna w Syrii w dobie pandemii COVID-19 a działalność Państwa Islamskiego

Do 23 kwietnia 2022 r. w Syrii odnotowano 197 244 potwierdzone przypadki COVID-19, z czego 102 878 (52,16%) chorych pochodziło z północno-zachodniej Syrii, 55 795 (28,29%) z obszarów kontrolowanych przez rząd Baszszara al-Asada, a pozostałe 38 571 (19,55%) przypadków wykryto

³⁶ C.C. Caris, S. Reynolds, *ISIS governance in Syria – Middle East Security Report 22*, Waszyngton, „Institute for the Study of War”, lipiec 2014, s. 16–19, https://www.understandingwar.org/sites/default/files/ISIS_Governance.pdf (dostęp: 17.08.2022).

³⁷ M. Weiss, H. Hassan, dz. cyt., s. 190.

³⁸ *Państwo Islamskie...*, s. 57.

³⁹ M. Chulov, dz. cyt.

w północno-wschodniej części historycznego Lewantu⁴⁰. W tym miejscu warto także zaznaczyć, iż pierwsza osoba, u której zdiagnozowano zakażenie koronawirusem w Syrii 23 marca 2020 r., przyjechała z zagranicy. Co może dziwić, władze państwowe pomimo wciąż bardzo osłabionej służby zdrowia i podupadającej gospodarki w kraju – będących bezpośrednimi skutkami wojny domowej i działalności terrorystycznej – od samego początku starały się aktywnie zapobiegać rozprzestrzenianiu pandemii. Już w pierwszym tygodniu od odnotowania pierwszego przypadku COVID-19 we wszystkich syryjskich miastach został wstrzymany cały ruch uliczny (zarówno prywatny, jak i publiczny). Ponadto zapadła decyzja o zamknięciu szkół i uniwersytetów w całym kraju, a także odwołano wszystkie wydarzenia kulturalne. Ostatecznie nawet Syryjska Obrona Cywilna, tzw. Białe Hełmy, które na co dzień zajmowały się wyciąganiem rannych z gruzów po walkach z przeciwnikami al-Asada, zostały zobowiązane do dezynfekcji najważniejszych obiektów, takich jak szkoły czy meczety, szczególnie w miastach najbardziej dotkniętych wojną domową – Aleppo, Idlib czy Hama⁴¹. Warto także zaznaczyć, że 13 kwietnia 2020 r. w Syrii miały odbyć się wybory parlamentarne, których celem było wybranie członków Zgromadzenia Ludowego Syrii, odpowiedzialnych za władzę ustawodawczą. Mimo iż początkowo rządząca od pół wieku partia Baas, będąca w bardzo bliskich kontaktach z rodziną Asadów, nie chciała się zgodzić na przełożenie wyborów z obawy przed niską frekwencją spowodowaną nasilającym się strachem przed COVID-19, to najpierw wybory przełożono na 20 maja, a ostatecznie na 19 lipca⁴². Zgodnie z przewidywaniami, w głosowaniu wzięło udział jedynie 33,17% społeczeństwa syryjskiego, jednak mimo to zachowano wszelkie normy sanitarne – przed wejściem do lokali wyborczych była sprawdzana temperatura, a urzędnicy musieli nosić maseczki i pilnować dystansu społecznego⁴³.

Wyniki wyborów nie pozostawiły nikomu złudzeń, ponieważ po raz kolejny wygrała je partia Baas, obsadzając 167 miejsc w parlamencie na 250

⁴⁰ WHO, *Syryjski miesięczny biuletyn WHO dotyczący COVID-19 (kwiecień 2022)*, Syryjska Republika Arabska, <https://reliefweb.int/report/syrian-arab-republic/who-syria-monthly-covid-19-bulletin-april-2022> (dostęp: 19.08.2022).

⁴¹ Deutsche Welle, *Syria: koronawirus i wojna domowa*, 23 marca 2020, <https://www.dw.com/pl/syria-koronawirus-i-wojna-domowa/a-52886171> (dostęp: 17.08.2022).

⁴² Polska Agencja Prasowa, *Partia Baas rządzi tam już pół wieku. Rozpoczęły się wybory parlamentarne w zniszczonej wojną Syrii*, 19 lipca 2020, <https://tvn24.pl/swiat/syria-wybory-parlamentarne-2020-4641753> (dostęp: 17.08.2022).

⁴³ Deutsche Welle, *Syria holds parliamentary elections amid new sanctions, crippling economy*, 19 lipca 2020, <https://www.dw.com/en/syria-holds-parliamentary-elections-amid-new-sanctions-crippling-economy/a-54230462> (dostęp: 17.08.2022).

możliwych. Do pewnych zmian w rządzie doszło jedynie w kwestii reprezentacji etnicznej, ponieważ aż 4 Ormian po raz pierwszy od 1947 r. otrzymało miejsca w parlamencie syryjskim, ponadto Kurdowie otrzymali 6 mandatów, Druzowie 8, a przedstawiciele mniejszości chrześcijańskiej 18, co można uznać za minimalny sukces, biorąc pod uwagę tak niską frekwencję i realia pandemii COVID-19⁴⁴. Co więcej, wyborów parlamentarnych z 2016 r. także nie można było uznać za żaden triumf, ponieważ był to okres ciągle przedłużającej się wojny domowej, kiedy wiele terenów takich jak Idlib czy Rakka pozostawało w rękach Państwa Islamskiego. Ponadto większość obszarów Aleppo czy Homs również była w posiadaniu sił pozarządowych. Mimo to wybory przeprowadzono 13 kwietnia 2016 r. zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami. Frekwencja wyniosła wtedy 57,56% (8,8 mln), z czego 140 tys. to uchodźcy, którzy powrócili do kraju, aby oddać swój głos. Nie przyniosło to jednak oczekiwanych zmian, ponieważ partia Baas wygrała po raz kolejny ze znaczną przewagą, obsadzając 172 miejsca w parlamencie, podczas gdy drudzy w kolejności byli niezależni członkowie Narodowego Frontu Postępowego, aktywnie wspierający i uznający przywództwo partii Baas, którzy zdobyli łącznie 50 miejsc⁴⁵. Jedynym zaskoczeniem w ówczesnych wyborach okazało się zwycięstwo dwóch przedstawicieli mniejszości ormiańskiej, którzy zajęli miejsca w Radzie Ludowej⁴⁶. Można zatem stwierdzić, iż pomimo wynoszącej prawie 24% różnicy we frekwencji między rokiem 2016 a 2020 i skali problemów, z jakimi mierzy się społeczeństwo syryjskie – partia Baas wciąż utrzymuje się przy władzy na podobnym poziomie, obsadzając w parlamencie ok. 68% miejsc, i obecnie nic nie wskazuje na to, aby ta tendencja mogła się zmienić w kolejnych wyborach.

Okresem, kiedy sytuacja związana z pandemią koronawirusa w najbardziej widoczny sposób zaczęła wymykać się spod kontroli, był wrzesień 2021 r. Znacznie nadwyrężone wojną domową placówki opieki zdrowotnej na północnym wschodzie i zachodzie kraju stały się szczególnie niewydolne przez brak wyspecjalizowanego sprzętu, a w szczególności respiratorów. Doprowadziło to do tego, że już w październiku takich ośrodków w regionie funkcjonowało jedynie 16 z 33, ponieważ reszta nie posiadała infrastruktury zdrowotnej, a co za

⁴⁴ K. Shaar, S. Akil, *Inside Syria's clapping chamber: Dynamics of the 2020 Parliamentary Elections*, „Middle East Institute”, 28 stycznia 2021, <https://www.mei.edu/publications/inside-syrias-clapping-chamber-dynamics-2020-parliamentary-elections> (dostęp: 17.08.2022).

⁴⁵ Inter-Parliamentary Union, *Syrian Arab Republic (Majlis Al-Chaab) – Last elections*, 13 kwietnia 2016, http://archive.ipu.org/parline-e/reports/2307_E.htm (dostęp: 17.08.2022).

⁴⁶ The Armenian Weekly, *Two Armenians elected to Syria's parliament*, 17 kwietnia 2016, <https://armenianweekly.com/2016/04/16/two-armenians-elected-to-syrias-parliament/> (dostęp: 17.08.2022).

tym idzie, z ponad 4 mln ludzi zamieszkujących północne tereny Syrii jedynie 3% było zaszczepionych. Co więcej, liczba odnotowanych przypadków COVID-19 we wrześniu osiągnęła 73 tys. zakażeń, co w porównaniu z sierpniem, kiedy było ich prawie o połowę mniej, mogło wydawać się niemożliwe. Taki stan udało się jednak opanować dzięki otwarciu ośrodków izolacji i leczenia COVID-19 w najbardziej potrzebujących tego miastach północno-zachodniej i północno-wschodniej Syrii, takich jak Idlib czy Rakka. Nieocenioną pomoc udało się także uzyskać od lokalnej organizacji humanitarnej *Médecins Sans Frontières*, która zaopatrzyła wiele placówek medycznych w tlen i respiratory⁴⁷. Tak duże osłabienie kraju nie uszło jednak uwadze Państwa Islamskiego, które – mimo iż początkowo nieskutecznie zwalczane przez Baszszara al-Asada – ostatecznie w dużej mierze zostało wyparte z Rakki i terenów północno-wschodniej Syrii w 2017 r. Nie zmienia to jednak faktu, że część bojowników pozostała na terenach historycznego Lewantu, prowadząc działania partyzantkie⁴⁸. Ich celem od 2017 r. stało się wyrządzenie jak największej krzywdy swoim wrogom poprzez przeprowadzanie licznych zamachów terrorystycznych w taki sposób, aby przeciwnicy, zniechęceni bądź wystraszeni, nie mogli podjąć dalszej walki. Mimo to liczba ataków i ofiar znacznie spadła od początku pandemii. Według danych z gazety al-Naba, należącej do Państwa Islamskiego, w 2020 r. przeprowadziło ono 45 ataków na terenach Syrii, a w 2021 r. liczba ta zmniejszyła się do 31 ataków. Najprawdopodobniej stoi za tym fakt, iż wielu bojowników ISIS zmarło z powodu COVID-19 bądź dość mocno go przechorowało, co spowodowało znaczne osłabienia w szeregach terrorystów. Szacuje się, że w 2021 r. na terenach Iraku i Syrii było ok. 10 tys. dżihadystów, jednak trudno w tym przypadku podać dokładne liczby⁴⁹.

Na koniec warto także wspomnieć o konsekwencjach, jakie przyniosła ze sobą pandemia COVID-19 dla Syrii – nie tylko w kontekście kryzysu gospodarczego czy ochrony zdrowia, ale także w kwestii działalności Państwa Islamskiego. Ponieważ rząd Baszszara al-Asada skupił się w dużej mierze na walce z koronawirusem, przestano zwracać uwagę na dżihadystów, którzy mimo swojego osłabienia dość efektywnie wykorzystali to 20 stycznia 2022 r.

⁴⁷ Médecins Sans Frontières, *Health system overwhelmed in Northern Syria in most severe COVID-19 outbreak yet*, 13 października 2021, <https://www.msf.org/health-system-overwhelmed-northern-syria-most-severe-covid-19-outbreak-yet> (dostęp: 17.08.2022).

⁴⁸ A. Słania, *W Syrii bez zmian. Dlaczego al-Asad wygrał kolejne wybory?*, „Salam Lab”, 28 maja 2021, <https://salamlab.pl/pl/w-syrii-bez-zmian-dlaczego-zbrodniarz-wojenny-wygrywa-kolejne-wybory/> (dostęp: 17.08.2022).

⁴⁹ C. Bunzel, *Explainer: The Islamic State in 2021*, „Wilson Center”, 10 grudnia 2021, <https://www.wilsoncenter.org/article/explainer-islamic-state-2021> (dostęp: 17.08.2022).

Terroryści przeprowadzili wtedy atak na więzienie Ghweran w Hasace w północno-wschodniej Syrii za pomocą ciężarówki-pułapki, w której umieszczona została bomba. Wówczas w więzieniu przebywało ok. 3 tys. mężczyzn podejrzewanych o kontakty z ISIS, których zamachowcy chcieli najprawdopodobniej uwolnić. Zanim więzienie z powrotem znalazło się w rękach Syryjskich Sił Demokratycznych, walki o jego odbicie trwały 10 dni. W ich wyniku zginęło ponad 500 osób, a dziesiątki cywilów uciekły z terenów walk. Rząd syryjski uznał to za największy atak terrorystyczny przeprowadzony przez Państwo Islamskie w Syrii od 2019 r.⁵⁰

Podsumowanie

Niewątpliwie początek wojny domowej w Syrii stał się preludium do krwawych wydarzeń, jakie rozgrywały i rozgrywają się do dnia dzisiejszego na terenach historycznego Lewantu. Wskutek bezwzględnej chęci Baszszara al-Asada, aby utrzymać się przy władzy, Syria stała się modelowym przykładem państwa, na terenie którego rozgrywają się tzw. *proxy wars*, czyli wojny zastępcze.

W powyższej pracy przedstawiony został jedynie niewielki fragment problemów, z jakimi współcześnie musi mierzyć się Syria. Absurdalne działania reżimu syryjskiego doprowadziły do sytuacji, w której Państwo Islamskie otrzymało drugie życie po przegranych walkach z siłami Zachodu w Iraku. Najprawdopodobniej, gdyby nie amnestia ogłoszona w maju 2011 r. przez rząd al-Asada i chęć stworzenia sobie sztucznego wroga, a co za tym idzie, gdyby nie wypuszczenie ze wszystkich więzień w Syrii tysięcy najniebezpieczniejszych ekstremistów, IS nigdy nie stałaby się taką potęgą w regionie i jednym z największych zagrożeń współczesnego świata.

Nie należy także zapominać o konsekwencjach, jakie przyniosła tak lekko-myślna i zaściankowa polityka prezydenta. Syria stała się bowiem, jak wspomniano, państwem, w którym ścierają się obecnie już nie tylko interesy Państwa Islamskiego, ale także Stanów Zjednoczonych, Rosji, Iranu, Arabii Saudyjskiej czy Kurdów, a na tym wszystkim cierpi przede wszystkim społeczeństwo syryjskie.

Protesty, które początkowo miały doprowadzić do reform gospodarczo-społecznych i poprawy życia obywateli, przekształciły się w walkę o dominację, początkowo ugrupowań terrorystycznych, a obecnie supermocarstw. Konsekwencją takiej polityki stał się kryzys migracyjny w Europie w 2015 r.,

⁵⁰ L. Loveluck, S. Cahlan, *Prison break: ISIS fighters launched a brazen attack to free their comrades*, „Washington Post”, 3 lutego 2022, <https://www.washingtonpost.com/world/2022/02/03/syria-hasakah-isis-prison-attack/> (dostęp: 17.08.2022).

a także fakt, iż Abu Bakr al-Baghdadi otrzymał ciche przyzwolenie od Baszsza-ra al-Asada i idealne warunki do oficjalnego powołania Państwa Islamskiego w czerwcu 2014 r.

Kolejnym ogromnym problemem dla syryjskiej gospodarki okazała się pandemia COVID-19, która przyniosła ze sobą jeszcze jeden kryzys i ponad 3 tys. ofiar do 2022 r. Mimo to sytuacja polityczna nie uległa zmianie, a wybory parlamentarne, które początkowo zostały przełożone, i tak przyniosły prorządowej partii Baas kolejne cztery lata u władzy. Warto także zauważyć, iż mimo osłabionej pozycji Państwa Islamskiego w Syrii po 2019 r. stanowi ono wciąż bardzo duże zagrożenie w regionie, o czym świadczy atak przeprowadzony w styczniu 2022 r. na więzienie Ghweran, w wyniku którego zginęło 500 osób. Ten incydent wskazuje, iż ISIS z każdym miesiącem zdobywa więcej sił po pandemii COVID-19 i w najbliższym czasie może wrócić jeszcze bardziej niebezpieczne niż w ostatnich kilku latach, jeżeli władze syryjskie nie poświęcą uwagi temu ugrupowaniu. Godna podkreślenia jest także zmiana taktyki dżihadystów, która polega obecnie na działaniach partyzanckich, a więc na pozostawaniu w ukryciu przy jednoczesnym wyrządzaniu jak największej liczby szkód przeciwnikom, m.in. poprzez ataki na miejsca publiczne. Można zatem założyć, iż IS dąży obecnie w Syrii do jak największego osłabienia państwa, wykorzystując przy tym kryzys spowodowany pandemią COVID-19, aby w odpowiednim momencie spróbować na nowo zająć jak najrozleglejsze tereny historycznego Lewantu i powołać kalifat.

Historia wiele razy pokazała, iż cierpliwość jest bardzo niebezpieczną bronią w rękach terrorystów, czego przykładem mogą być wydarzenia z 15 sierpnia 2021 r., kiedy Talibowie po niespełna 20 latach ponownie zajęli Kabul i ustanowili na jego terenach prawo szariatu definiowane w kategoriach ekstremistycznych. Jeżeli władze syryjskie już teraz w sposób szczególny nie poświęcą swojej uwagi Państwu Islamskiemu, niewykluczone, że Syria za kilka lat może stać się przed kolejnym kryzysem związanym z działalnością terrorystyczną.

Bibliografia

- The Armenian Weekly, *Two Armenians elected to Syria's parliament*, „The Armenian Weekly”, 17 kwietnia 2016, <https://armenianweekly.com/2016/04/16/two-armenians-elected-to-syrias-parliament/> (dostęp: 17.08.2022).
- Bari Atwan A., *Islamic State: The Digital Caliphate*, University of California Press, Oakland 2015, <https://doi.org/10.1525/9780520964037>
- Broń chemiczna w syryjskiej wojnie domowej 2011–2018*, red. M. Szybalski, „Biuletyn Centrum Szkolenia OPBMR”, 23 kwietnia 2018, nr 2, <https://>

- www.wojsko-polskie.pl/aszwoj/u/d6/e3/d6e3ef24-21ee-4e15-a671-e777d-bac7ba1/biuletyn_csopbmr_2018_2.pdf (dostęp: 17.08.2022).
- Bunzel C., *Explainer: The Islamic State in 2021*, „Wilson Center”, 10 grudnia 2021, <https://www.wilsoncenter.org/article/explainer-islamic-state-2021> (dostęp: 17.08.2022).
- Caris C.C., Reynolds S., *ISIS governance in Syria – Middle East Security Report 22*, Waszyngton, „Institute for the Study of War”, lipiec 2014, https://www.understandingwar.org/sites/default/files/ISIS_Governance.pdf (dostęp: 17.08.2022).
- Chulov M., *Isis: the inside story*, „The Guardian”, 11 grudnia 2014, <http://www.theguardian.com/world/2014/dec/11/-sp-isis-the-inside-story> (dostęp: 17.08.2022).
- Cockburn P., *Państwo Islamskie*, przeł. M. Bielik, Dom Wydawniczy PWN, Warszawa 2015.
- Deutsche Welle, *Syria holds parliamentary elections amid new sanctions, crippling economy*, 19 lipca 2020, <https://www.dw.com/en/syria-holds-parliamentary-elections-amid-new-sanctions-crippling-economy/a-54230462> (dostęp: 17.08.2022).
- Deutsche Welle, *Syria: koronawirus i wojna domowa*, „Deutsche Welle”, 23 marca 2020, <https://www.dw.com/pl/syria-koronawirus-i-wojna-domowa/a-52886171> (dostęp: 17.08.2022).
- Inter-Parliamentary Union, *Syrian Arab Republic (Majlis Al-Chaab) – Last elections*, 13 kwietnia 2016, http://archive.ipu.org/parline-e/reports/2307_E.htm (dostęp: 17.08.2022).
- Kałaska M., *Przyczyny i skutki wojny w Syrii*, Zintegrowana Platforma Edukacyjna Ministerstwa Edukacji i Nauki, <https://zpe.gov.pl/a/przeczytaj/D1DbFwsSR> (dostęp: 17.08.2022).
- Lister C.R., *The Syrian Jihad: Al-Qaeda, the Islamic State and the Evolution of an Insurgency*, Oxford University Press, New York 2015.
- Loveluck L., Cahlan S., *Prison break: ISIS fighters launched a brazen attack to free their comrades*, „Washington Post”, 3 lutego 2022, <https://www.washingtonpost.com/world/2022/02/03/syria-hasakah-isis-prison-attack/> (dostęp: 17.08.2022).
- Médecins Sans Frontières, *Health system overwhelmed in Northern Syria in most severe COVID-19 outbreak yet*, 13 października 2021, <https://www.msf.org/health-system-overwhelmed-northern-syria-most-severe-covid-19-outbreak-yet> (dostęp: 17.08.2022).
- Państwo Islamskie (ISIS). Historia powstania i taktyka działania*, red. K. Danielewicz, Napoleon V, Oświęcim 2019.

- Polska Agencja Prasowa, *Partia Baas rządzi tam już pół wieku. Rozpoczęły się wybory parlamentarne w zniszczonej wojną Syrii*, 19 lipca 2020, <https://tvn24.pl/swiat/syria-wybory-parlamentarne-2020-4641753> (dostęp: 17.08.2022).
- Shaar K., Akil S., *Inside Syria's clapping chamber: dynamics of the 2020 Parliamentary Elections*, „Middle East Institute”, 28 stycznia 2021, <https://www.mei.edu/publications/inside-syrias-clapping-chamber-dynamics-2020-parliamentary-elections> (dostęp: 17.08.2022).
- Słania A., *W Syrii bez zmian. Dlaczego al-Asad wygrał kolejne wybory?*, „Salam Lab”, 28 maja 2021, <https://salamlab.pl/pl/w-syrii-bez-zmian-dlaczego-zbrodniarz-wojenny-wygrywa-kolejne-wybory/> (dostęp: 17.08.2022).
- Weiss M., Hassan H., *ISIS: Inside the Army of Terror (Updated Edition)*, Regan Arts, New York 2016.
- WHO, *Syryjski miesięczny biuletyn WHO dotyczący COVID-19 (kwiecień 2022)*, Syryjska Republika Arabska, <https://reliefweb.int/report/syrian-arab-republic/who-syria-monthly-covid-19-bulletin-april-2022> (dostęp: 19.08.2022).
- Zisser E., *Hafiz Al-Asad discovers Islam*, „Middle East Quarterly”, 1 marca 1999, <https://www.meforum.org/465/hafiz-al-asad-discovers-islam> (dostęp: 17.08.2022).